

BO‘LAJAK TARIX FANI O‘QITUVCHILARINING KASBIY FAOLIYATIDA ZAMONAVIY METOD VA TEKNOLOGIYALARNING O‘RNI

Qodirova Nargiza Muxtarovna, Yangi asr universiteti o‘qituvchisi

РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ И ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИСТОРИИ

*Кадирова Наргиза Мухтаровна, преподаватель
университета Yangi asr*

THE ROLE OF MODERN METHODS AND TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF FUTURE HISTORY TEACHERS

Kadirova Nargiza Mukhtarovna, Teacher at Yangi asr University

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo‘lajak tarix fani o‘qituvchilarining kasbiy faoliyatidagi, dars jarayonlaridagi faoliyatning interaktiv yondashuvi va metodlardan foydalanishning samarali natijalari haqida so‘z yuritiladi.

Abstract: This article examines the interactive approach to the activities of future history teachers in their professional activities, lesson processes and effective results of using methods.

Keywords: history, teacher, interactive approach, pedagogical activity, modern technologies.

Kalit so‘zlar: tarix fani, o‘qituvchi, interaktiv yondashuv, pedagogik faoliyat, zamonaviy texnologiyalar.

Аннотация: В данной статье рассматривается интерактивный подход к деятельности будущих учителей истории в профессиональной деятельности, процессы уроков и эффективные результаты использования методов.

Ключевые слова: история, учитель, интерактивный подход, педагогическая деятельность, современные технологии.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION). Hozirgi globallashuv va axborot texnologiyalari asrida ta‘lim tizimi oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri – o‘quvchilarga zamonaviy bilim berish, tanqidiy fikrlash va mustaqil tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirishdir. Xususan, tarix fani o‘qituvchilari uchun bu vazifa ikki karra

mas‘uliyatlidir. Chunki ular nafaqat o‘quvchilarga tarixiy bilimlarni yetkazadi, balki yosh avlodni vatanparvarlik, milliy qadriyatlar va mustaqil tafakkurga o‘rgatadi. Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak tarix o‘qituvchilarining kasbiy faoliyatida zamonaviy metod va texnologiyalardan foydalanish muhim o‘rin tutadi.

<https://orcid.org/0009-0003-1656-2198>

9-0003-1656-2198

e-mail:

qodirova.nargiza@mail.ru

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Tarix fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash o'qituvchilarga darslarni yanada qiziqarli, interaktiv va samarali tarzda tashkil etish imkonini beradi. Ayniqsa, bo'lajak tarix fani o'qituvchilari uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kasbiy mahoratni oshirish, o'quvchilar bilimini mustahkamlash va tarixiy jarayonlarni yanada chuqur anglashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalarning tarix fani o'qituvchilarining kasbiy faoliyatidagi o'rni va ahamiyati yoritiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI (АНАЛИЗ ЛИТЕРАТУРЫ/LITERATURE ANALYSIS).

Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy faoliyatining metodikasini takomillashtirish masalasiga ko'plab tadqiqotchilar e'tibor qaratganlar. Tarix fanini o'qitish metodikasida hozirgi kungacha bir qancha olimlar ish olib borganlar va turlicha xulosalarga kelishganlar. Bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning nazariy va amaliy masalalari, pedagogik shart-sharoitlarini ishlab chiqish, kasbiy sifatlarni rivojlantirish masalalari respublikamiz olimlaridan Z.Abdinazarova[1], X.Alimov[2], N.Azizxo'jayeva[3], N. Muslimovlarning[4] ilmiy tadqiqotlaridan foydalanilgan.

Z.Abdinazarova o'zining "Ilg'or pedagogik texnologiyalarni dars jarayonida targ'ib etish" nomli maqolasida "Tarix darslarida bo'lajak tarix fani o'qituvchilarida kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirishda interfaol metodlardan "Bilaman. Bilishni xohlayman. Bilib oldim" metodidan foydalanish yuqori samara beradi", deb hisoblaydi[1]. X.Alimov "Aqliy hujum" nomli maqolasida tarix darslarida foydalanilgan metodlar, xususan "Aqliy hujum metodini o'tkazuvchi kishi ma'lum muammoni ilgari suradi va ishtirokchilardan bu muammoni hal qilish bo'yicha qanday mulohazalari borligini so'raydi hamda ulardan eng kutilmagan fikrlarni ham ilgari surishlarini so'raydi. Metodni o'tkazuvchi kishi barcha fikrlarni yozib boradi. Shu o'rinda aytilayotgan fikrlarga nisbatan tanqidiy munosabat bildirilmaydi va fikrlar oxirigacha, so'nggisi aytilganigacha yozib borilaveradi", – deb hisoblaydi[2]. Ushbu tadqiqotchining fikriga ko'ra, muammoning bunday tahlili muammo haqida tinglovchilarda tasavvur

paydo qiladi va tinglovchilar muammoni hal qilish yo'llarini topishda qiynalishmaydi.

N. Muslimov "Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari" nomli ilmiy tadqiqot ishida akmeologik nuqtayi nazarning o'ziga xosliklarini tahlil etish asosida uning muhim funksiyalari sifatida o'z-o'zini tushunish, o'z-o'zini namoyon etish, o'z-o'ziga ishonch, o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini baholashni aniqlashtirgan[4].

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION). Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) roli ortib bormoqda. Elektron darsliklar, raqamli arxivlar, virtual muzeylar va tarixiy rekonstruksiya dasturlarini o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu jihatdan, tarix fani o'qituvchilari quyidagi zamonaviy texnologiyalardan foydalanishlari dars samaradorligini oshishiga xizmat qiladi:

Multimedia resurslari – tarixiy voqealarni tushuntirishda video, audio va animatsiyalar yordamida ma'lumot berish o'quvchilarning tushunish qobiliyatini oshiradi. Masalan, milliy va xalqaro muzeylarning virtual sayohatlari tarixiy muhitni his qilish imkonini beradi.

Interaktiv ta'lim platformalari – Google Classroom, Moodle va boshqa elektron ta'lim platformalari yordamida darslarni tashkil etish va o'quvchilar bilan muloqot o'rnatish qulaylashadi.

Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar – Chatbotlar va interaktiv test tizimlari orqali o'quvchilarning bilim darajasi baholanadi va individual ta'lim yo'nalishlari ishlab chiqiladi. Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) – tarixiy joylarni VR texnologiyasi orqali ko'rib chiqish va interaktiv tarzda o'rganish o'quvchilarga voqealarni real his qilish imkonini beradi[3].

Zamonaviy texnologiyalar tarix fanini o'qitish jarayoniga quyidagi ijobiy ta'sirlarni ko'rsatadi:

Vaqt va resurslarni tejash – elektron materiallardan foydalanish qog'oz darsliklarga bog'liqlikni kamaytiradi va ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

O'quvchilarning faolligini oshirish – interaktiv darslar va vizual materiallar orqali o'quvchilar tarixiy voqealarga qiziqish bildiradilar.

Mavzularni keng qamrovli yoritish – zamonaviy texnologiyalar yordamida manbalarni

tezkor topish, taqqoslash va tahlil qilish imkoniyati mavjud.

Masofaviy ta'lim imkoniyati – internet va AKT vositalari yordamida istalgan joyda o'qitish va o'qish imkoniyati yaratiladi.

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS). Zamonaviy texnologiyalar bo'lajak tarix fani o'qituvchilarining kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi. Ular yordamida tarixiy voqealarni o'rgatish yanada samarali, ta'sirchan va interaktiv bo'lishi mumkin. O'qituvchilar texnologik innovatsiyalarni o'zlashtirish orqali o'quv jarayonini yanada yuqori bosqichga olib chiqishlari va o'quvchilar bilimni oshirishga katta hissa qo'shishlari mumkin. Shunday ekan, bo'lajak tarix fani o'qituvchilari uchun texnologiyalarni o'rganish va qo'llash dolzarb vazifalardan biridir. Zamonaviy ta'lim jarayonida pedagogik yondashuvlar va texnologiyalar tez rivojlanmoqda. Xususan, tarix fanini o'qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish darslarni yanada samarali va interaktiv qilishga yordam beradi. Bo'lajak tarix fani o'qituvchilari uchun ilg'or pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirish va texnologiyalardan foydalangan holda darslarni tashkil etish muhim kasbiy ko'nikma hisoblanadi[4].

Zamonaviy metodlar tarix darslarini nafaqat qiziqarli, balki samarali qilishga xizmat qiladi. Quyida eng muhim zamonaviy yondashuvlar keltirilgan:

Interfaol ta'lim metodlari – muammoli ta'lim, aqliy hujum, debatlar va rolda o'ynash kabi metodlar o'quvchilarning tarixiy hodisalarga tanqidiy yondashuvini shakllantiradi.

Loyihaviy ta'lim – o'quvchilar tarixiy mavzularga oid mustaqil tadqiqot olib borishadi, natijada chuqur tahliliy fikrlash va mustaqil o'rganish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Texnologiyalardan foydalanish – virtual muzeylar, interaktiv xaritalar, tarixiy hujjatlarning raqamli arxivlari va video darslar tarixiy jarayonlarni jonlantirishga yordam beradi.

Geymifikatsiya – tarixiy mavzular bo'yicha viktorinalar, o'yin elementlari va testlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy metodlardan foydalanib tarix

darslarini o'qitish jarayoniga quyidagi metodlar ijobiy ta'sirlarini ko'rsatadi:

O'quvchilarning faolligini oshirish – interfaol metodlar orqali o'quvchilar dars jarayoniga faol jalb qilinadi[2].

Tarixiy manbalar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish – elektron hujjatlar, tarixiy ma'lumotlar bazalari va arxivlardan foydalanish o'quvchilarga ilmiy yondashuvni shakllantirish imkonini beradi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish – zamonaviy metodlar orqali tarixiy voqealar chuqur tahlil qilinib, turli nuqtayi nazarlardan baholash imkoniyati yaratiladi.

Ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish – differensial yondashuv va individual o'quv dasturlari yordamida har bir o'quvchiga mos keladigan metodlar qo'llaniladi[2].

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION). Bo'lajak tarix fani o'qituvchilari zamonaviy metodlarni o'zlashtirish orqali dars jarayonini qiziqarli va samarali tashkil etishlari mumkin. Innovatsion yondashuvlar yordamida tarix fani nafaqat yodlashga asoslangan fan sifatida emas, balki tahliliy fikrlash va muhokama yuritish san'ati sifatida o'rgatilishi lozim. Shunday ekan, zamonaviy metodlarni qo'llash o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish va o'quvchilarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES):

1. Abdinazarova Z., Usmonova N. Ilg'or pedagogik texnologiyalarni dars jarayonida targ'ib etish. // Ta'lim texnologiyalari, 2006. №5, 13-bet.
2. Alimov M.A. Aqliy hujum. Ta'lim texnologiyalari, 2006. №2. – B. 8-9.
3. Azizxo'jayeva N.N. O'qituvchi tayyorlashning pedagogik texnologiyasi. – Toshkent: TDPU, 2000. – 52 b.
4. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: Pedagogika fanlari doktori. ... diss. – Toshkent. 2007. – 315 b.